

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ 2019-2021

Πρόεδρος:

Αικ. Χάρη

Αντιπρόεδρος:

Ι. Γιαννοπούλου

Γραμματέας:

Κ. Κώτσης

Ταμίας:

Γ. Ξυλούρης

Μέλη:

Π. Βουτυράκος

Ε. Γεράσης

Β. Νταφούλης

EXECUTIVE COMMITTEE
2019-2021

President:

Aik. Chari

Vice President:

I. Giannopoulou

Secretary:

K. Kotsis

Treasurer:

G. Xylouris

Members:

P. Voutyrakos

E. Gerasi

V. Dafoulis

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ /
ETHICS COMMITTEE 2017-2021

Δ. Γεωργιάδης/ D. Georgiadis

Γ. Καραντάνος/ G. Karantanos

Κ. Λαδοπούλου/ K. Ladopoulou

Μ. Λιακοπούλου/ M. Liakoroulou

Α. Μπέκα/ A. Mpeka

Προς: κ. Ι. Τέντε

Πρόεδρο Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για την Αναμόρφωση του
Οικογενειακού Δικαίου

Πρόεδρο Εταιρείας Οικογενειακού Δικαίου

Αξιότιμε κύριε Ι. Τέντε,

Ενόψει της εξαγγελθείσας αναμόρφωσης του Οικογενειακού Δικαίου και της έντονης δημόσιας συζήτησης, ιδίως σε σχέση με το θέμα της συν-επιμέλειας, η Π.Ε.Ε.-Ενω.Ψυ.Π.Ε., επίσημος επιστημονικός φορέας των Ψυχιάτρων Παιδιού και Εφήβου, επεξεργάστηκε τα θέματα που αφορούν τις επιπτώσεις του χωρισμού/ διαζυγίου των γονέων και της διάσπασης της οικογενειακής ενότητας στην ψυχική υγεία των παιδιών, και παραθέτει τις απόψεις της σχετικά.

I. Η εδραιωμένη επιστημονική γνώση, η σύγχρονη βιβλιογραφία*, και η κλινική πρακτική, επιβεβαιώνουν ότι για την ψυχική υγεία και ευεξία των παιδιών και για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, είναι απαραίτητη η ουσιαστική συμμετοχή και των δύο γονέων στην ανατροφή τους, και η μεταξύ τους συνεργασία με γνώμονα πάντοτε το συμφέρον των παιδιών.

II. Σύμφωνα με το ισχύον νομικό σύστημα, οι γονείς είναι από κοινού υπεύθυνοι για την ανατροφή των παιδιών τους, στις δε περιπτώσεις διάσπασης του οικογενειακού δεσμού, εφόσον οι γονείς δεν συμφωνούν μεταξύ τους, το δικαστήριο αποφασίζει την ανάθεση της επιμέλειας του παιδιού, είτε στον έναν γονέα, είτε και στους δύο, σε διάφορους χρονικούς ή λειτουργικούς συνδυασμούς συν-επιμέλειας, είτε σε τρίτο άτομο, με βασικό κριτήριο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού.

III. Εξαιρετικά σημαντικά σημεία σε σχέση με το συμφέρον του παιδιού είναι η αξιολόγηση της **επάρκειας / καταλληλότητας κάθε γονέα** στην άσκηση του ρόλου του και της δυνατότητας ανταπόκρισής του στις υποχρεώσεις και ευθύνες που απορρέουν από αυτόν, όπως επίσης και η εκτίμηση των **σχέσεων του παιδιού με τον κάθε γονέα**. Και για η μεν τη **γονική επάρκεια**, τονίζεται ότι δεν θα πρέπει να θεωρείται εκ των προτέρων αυτονόητη η δυνατότητα των γονέων να αναλάβουν τη φροντίδα των παιδιών τους, οι δε **σχέσεις του παιδιού με τον κάθε γονέα**, δεν διαμορφώνονται «εν κενώ» μετά το χωρισμό τους αλλά αποτελούν συνέχεια της προηγούμενης φάσης ζωής της οικογένειας. Ο κύριος παράγοντας που επηρεάζει την ψυχική υγεία και την κοινωνική προσαρμογή των παιδιών μετά το χωρισμό των γονέων τους, είναι η **συνεργασία των γονέων πριν, στη διάρκεια, και μετά το χωρισμό τους**.

Στη διεθνή βιβλιογραφία τα παιδιά των έντονα συγκρουσιακών διαζυγίων αναφέρονται ως τα «**παιδιά του Αρμαγεδδώνα**», οι δε επιπτώσεις των

συνεχιζόμενων συγκρούσεων και της αντιδικίας των γονέων στην ψυχική τους υγεία είναι ολέθριες. Επομένως, κρίσιμος παράγοντας για την ομαλή ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών είναι η **εξασφάλιση ενός περιβάλλοντος ελεύθερου συγκρούσεων**.

IV. Εξαιρετικής σημασίας για τη ρύθμιση της επιμέλειας είναι επίσης η **ηλικία του παιδιού**, δεδομένου ότι οι ανάγκες του παιδιού και η δυνατότητα προσαρμογής του διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία, το αναπτυξιακό στάδιο, ατομικά χαρακτηριστικά, και ενδεχόμενες συναισθηματικές και αναπτυξιακές δυσκολίες. Επιπρόσθετα είναι απαραίτητο, να εξασφαλίζεται **σταθερότητα** στο εξωτερικό περιβάλλον (π.χ. σχολείο, εξωσχολικές δραστηριότητες, κύκλος συνομηλίκων, κ.λπ.) και στις συνθήκες ανατροφής. Ιδίως τα βρέφη και νήπια, έχουν ανάγκη από σταθερά σημεία αναφοράς καθώς σε περιπτώσεις συνεχόμενων μεταβολών στο περιβάλλον τους εκδηλώνουν συμπτώματα άγχους και συναισθηματικές δυσκολίες, αλλά και τα μεγαλύτερα παιδιά και οι έφηβοι, έχουν ανάγκη από σταθερό περιβάλλον, για την ανάπτυξη και διατήρηση σχέσεων με συνομηλίκους, και από σταθερότητα στον τρόπο ανατροφής.

V. Όσον αφορά τις **μελέτες σχετικά με τις επιπτώσεις της συν-επιμέλειας, και επομένως της εναλλασσόμενης διαμονής των παιδιών, στην ψυχική υγεία παιδιών και γονέων**, τα συμπεράσματα είναι αντικρουόμενα και θα πρέπει να αντιμετωπισθούν, προς το παρόν τουλάχιστον, με επιφύλαξη. Οι περισσότερες μελέτες είναι συγχρονικές, λόγω και της πρόσφατης σχετικά εφαρμογής της χρονικής συν-επιμέλειας, τα δείγματα είναι μικρά, και δεν υπάρχουν διαμήκεις μελέτες που να επιβεβαιώνουν τις όποιες επιπτώσεις σε βάθος χρόνου. Επιπρόσθετα, μελέτες που αναφέρουν θετικά αποτελέσματα, προέρχονται από χώρες με διαφορετικές κοινωνικές συνθήκες όπου η επιλογή της συν-επιμέλειας έχει γίνει από τους ίδιους τους γονείς με έγκριση και υποστήριξη των δικαστικών ή/και κοινωνικών υπηρεσιών. Επομένως, δεν αντανακλούν το ποσοστό του χρόνου που μοιράζονται τα παιδιά με καθένα από τους δύο γονείς, αλλά τη θετική μάλλον επίδραση της συνεννόησης και συνεργασίας μεταξύ των γονέων. Αντίθετα, στα συγκρουσιακά διαζύγια οι γονείς αναλώνονται στην επίλυση των δικών τους ενδοψυχικών και διαπροσωπικών προβλημάτων και δεν είναι σε θέση να θέσουν σε προτεραιότητα τις ανάγκες των παιδιών, με αρνητικές συνέπειες στον ψυχισμό και την εξέλιξή τους. Τα αίτια των γονικών συγκρούσεων συχνά είναι πολύ βαθύτερα, και δεν αναμένεται να λυθούν απλά με το ισόχρονο μοίρασμα της επιμέλειας, αλλά με κατάλληλη υποστήριξη των γονέων, όπως προτείνεται παρακάτω.

VI. **Συμπερασματικά, προκειμένου τα παιδιά να δομήσουν υγιή ψυχισμό και να εξελιχθούν προσωπικά και κοινωνικά, έχουν απόλυτη ανάγκη από γονείς επαρκείς και συνεργαζόμενους στην φροντίδα και ανατροφή τους, και από σταθερή και προβλέψιμη καθημερινότητα, σύμφωνα πάντοτε με τις αναπτυξιακές και ατομικές τους ανάγκες.**

Η ρύθμιση της επιμέλειας, είτε συναινετικά είτε με απόφαση Δικαστηρίου, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα παραπάνω και να αποφασίζεται με κριτήριο το συμφέρον του συγκεκριμένου κάθε φορά παιδιού. Και προκειμένου να διασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού η ουσία των αποφάσεων πρέπει να εκπληρώνει τις βασικές συναισθηματικές και αναπτυξιακές του ανάγκες. Σε ό,τι αφορά τη

συνεκτίμηση της γνώμης του παιδιού, η αξιολόγηση πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή από ψυχιάτρους παιδιού και εφήβου, και άλλους εξειδικευμένους επαγγελματίες ψυχικής υγείας.

VII. Η άποψη της Π.Ε.Ε.-Ενω.Ψυ.Π.Ε. είναι ότι **πρέπει να προβλέπονται όλες οι μορφές επιμέλειας και επικοινωνίας παιδιών-γονέων, και κάθε φορά να επιλέγεται η καταλληλότερη για το συγκεκριμένο παιδί, χωρίς να επιβάλλεται υποχρεωτική νομοθετική ρύθμιση συν-επιμέλειας ούτε υποχρεωτικός χρόνος διαμονής των παιδιών με καθένα από τους δύο γονείς.**

Στις περιπτώσεις όπου οι γονείς διαφωνούν έντονα και δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία για την επιμέλεια των παιδιών τους, επιβάλλεται να προβλεφθεί μια σειρά μέτρων για την προστασία των παιδιών και την διασφάλιση της κατά το δυνατόν βέλτιστης επαφής και επικοινωνίας και με τους δύο γονείς.

Ως τέτοια μέτρα προτείνονται:

1. Η **υποχρέωση** των αντιδικούντων γονέων να παρακολουθήσουν, πριν την προσφυγή στο δικαστήριο, συνεδρίες **οικογενειακής διαμεσολάβησης από ειδικά εκπαιδευμένους και διαπιστευμένους διαμεσολαβητές ειδικούς ψυχικής υγείας**. Στόχος της διαμεσολάβησης θα είναι η προαγωγή της λειτουργικής επικοινωνίας μεταξύ των γονέων και η δημιουργία ενός σχεδίου ανατροφής των παιδιών, το οποίο θα αναγνωρίζει και θα ανταποκρίνεται στις εξατομικευμένες ανάγκες τους. Η συμφωνία των γονέων για τη ρύθμιση της επιμέλειας, της επικοινωνίας, και της διατροφής, και το σχέδιο ανατροφής, θα υποβάλλονται προς κρίση στο δικαστήριο.

2. Από τη διαδικασία της διαμεσολάβησης μπορεί να προκύψει ότι ενδείκνυται ή/και επιβάλλεται η **συμβουλευτική γονέων από ειδικούς ψυχικής υγείας**, με στόχο, μέσω της ουσιαστικής κατανόησης των αναγκών, των συναισθημάτων, και της συμπεριφοράς των παιδιών μετά το χωρισμό, να προωθηθεί η κατάλληλη ανταπόκριση κάθε γονέα στις ανάγκες των παιδιών, και να υποστηριχθούν οι γονείς στο ρόλο τους και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Θεωρούμε ότι οι αλλαγές που συμβαίνουν μετά το χωρισμό των γονέων και τη διάσπαση της οικογενειακής ενότητας επηρεάζουν τη ψυχοσυναισθηματική υγεία και ανάπτυξη των παιδιών, επομένως ο θεσμός της συμβουλευτικής γονέων σε κάθε περίπτωση διαζυγίου, θα μπορούσε να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμος.

3. Επιπλέον, η Πολιτεία θα πρέπει να θεσμοθετήσει το **Οικογενειακό δικαστήριο**, στο οποίο οπωσδήποτε θα προβλέπεται η δημιουργία διεπιστημονικής ομάδας με θέσεις ψυχιάτρων παιδιού και εφήβου, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, με εξειδίκευση στο πεδίο αυτό, που θα εκτιμούν την κάθε περίπτωση και θα επικουρούν τον δικαστή στην απόφασή του. Την έλλειψη αυτή «υποκαθιστούν» σήμερα οι αντίδικοι γονείς, προσκομίζοντας γνωματεύσεις από ειδικούς ψυχικής υγείας, συνήθως αντικρουόμενες, τις οποίες λαμβάνουν κατά περίπτωση υπόψη οι δικαστές, αναλώνοντας έτσι πολύτιμο χρόνο από τη ζωή των παιδιών, αλλά και των ιδίων, δαπανώντας μεγάλα ποσά, και επιβαρύνοντας την απονομή της δικαιοσύνης. Για τους παραπάνω λόγους, αλλά κυρίως γιατί η ανάπτυξη των παιδιών δεν μπορεί να περιμένει, θεωρούμε εξαιρετικά σημαντική

την ταχεία διεκπεραίωση αυτών των οικογενειακών υποθέσεων.

Οι Ψυχίατροι Παιδιού και Εφήβου, πιστεύουμε πως με αυτή την τριπλή θεσμική πλαισίωση, **υποχρεωτική διαμεσολάβηση από ειδικούς ψυχικής υγείας - συμβουλευτική γονέων - οικογενειακό δικαστήριο**, θα υποστηριχθούν οι γονείς στην άσκηση του γονεϊκού τους ρόλου, με στόχο το όφελος του παιδιού και την διασφάλιση μιας αρμονικής και ισότιμης σχέσης του και με τους δύο γονείς.

Ειδικά για την πρόταση νομοθετικής ρύθμισης της συν-επιμέλειας ως «υποχρεωτικής», που όπως εξαγγέλθηκε έχει σκοπό να προστατεύσει τα παιδιά από την εργαλειοποίησή τους εν μέσω συγκρουσιακών διαζυγίων αλλά και να διασφαλίσει τα δικαιώματα των γονέων στο να μοιράζονται τη ζωή των παιδιών τους, επειδή κάθε περίπτωση παιδιού και γονέων είναι διαφορετική, και ιδίως επειδή στα συγκρουσιακά διαζύγια υπάρχουν όλα τα προαναφερόμενα πολύπλοκα θέματα της ψυχικής ζωής των γονέων και των παιδιών, θεωρούμε ότι “σολομώντειες λύσεις” δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού, γι’ αυτό και **η μορφή της επιμέλειας δεν πρέπει να ρυθμίζεται άκαμπτα και οριζόντια.**

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική θεωρούμε τη νομοθετική πρόβλεψη της παρακολούθησης, σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα, της εφαρμογής των αποφάσεων ανάθεσης επιμέλειας και του ελέγχου των αποτελεσμάτων τους, όπως επίσης και της αναθεώρησης των αποφάσεων, όποτε προκύπτει ανάγκη.

Η Παιδοψυχιατρική Εταιρεία Ελλάδος – Ένωση Ψυχιάτρων Παιδιού και Εφήβου παραμένει στη διάθεση της Πολιτείας για οποιαδήποτε περαιτέρω συμβολή στο συγκεκριμένο έργο, εφόσον της ζητηθεί.

Για το Δ.Σ. της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος-Ένωσης Ψυχιάτρων
Παιδιών & Εφήβων

Η Πρόεδρος

Αικ. Χάρη

Ο Γενικός Γραμματέας

Κ. Κώτσης

** Η σχετική βιβλιογραφία θα είναι στη διάθεσή σας εφόσον ζητηθεί.*